

USTAWA „ANTYPRZEMOCOWA” NOWE SPOSOBY OCHRONY OSÓB DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ DOMOWĄ.

JAKUB KOSOWSKI

doktor nauk prawnych, wykładowca akademicki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Zajmuje się tematyką postępowania karnego, w tym praw i obowiązków uczestników postępowania, udzielanych pouczeń, prawnych aspektów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz postępowań dyscyplinarnych. Autor kilkudziesięciu wystąpień konferencyjnych oraz publikacji naukowych z zakresu prawa i postępowania karnego, w tym praw i obowiązków uczestników procesu karnego, prawa organizacji pozarządowych. Wykonuje zawód radcy prawnego. Specjalizuje się w sprawach karnych, w tym także z zakresu przemocy w rodzinie.

CZYM JEST TZW. USTAWA „ANTYPRZEMOCOWA” I PO CO JĄ WPROWADZONO?

Ustawa „antyprzemocowa” to potoczna nazwa ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 956), która wprowadza zmiany w kilku istotnych, z perspektywy przemocy w rodzinie, aktach prawnych, w tym: kodeksu postępowania cywilnego, kodeksu wykroczeń, kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawy o Policji, ustawy o Żandarmerii Wojskowej. Przepisy ustawy „antyprzemocowej” weszły w życie w dniu 30 listopada 2020 r. Celem wprowadzenia ustawy była potrzeba zapewnienia kompleksowych rozwiązań umożliwiających szybkie odizolowanie osoby dotkniętej przemocą od osoby stosującej przemoc, w sytuacjach gdy stwarza ona zagrożenie dla życia lub zdrowia domowników. Nie oznacza to że dotychczas nie było żadnych rozwiązań mających na celu ochronę osób pokrzywdzonych. Takie rozwiązania są, przykładowo środki zapobiegawcze stosowanych w postępowaniu karnym. Sprawy przemocy w rodzinie charakteryzują się czasami trudnościami w zakresie pozyskiwania dowodów. Osoby pokrzywdzone, pozbawione szybkiej ochrony mając perspektywę dalszego wspólnego zamieszkiwania do czasu wyroku sądu karnego. Istniała więc potrzeba stworzenia rozwiązań prawnych możliwych do zastosowania natychmiast po interwencji, które mogłyby być stosowane przez pierwsze dni i tygodnie – do czasu podjęcia dalszych decyzji przez organy prowadzące postępowanie karne.

NOWE UPRAWNIENIA POLICJI I ŻANDARMERII WOJSKOWEJ.

Ustawa „antyprzemocowa” wprowadza nowe, istotne uprawnienia dla Policji i Żandarmerii Wojskowej, przy czym druga z wymienionych służb może stosować środki wyłącznie w wobec żołnierzy w służbie czynnej. Chodzi o dwa środki:

- 1. nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,**
- 2. zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.**

Wymienione środki mogą być stosowane oddzielnie, ale ustawa dopuszcza ich stosownie łączne, co w praktyce wydaje się być zasadne, gdyż zwiększa bezpieczeństwo osób dotkniętych przemocą domową, także w najbliższym otoczeniu, np. w drodze do szkoły. Środki te mogą być stosowane przez 14 dni, jednak jeżeli osoba stosująca przemoc została zatrzymana, nakaz lub zakaz są stosowane dopiero po jej zwolnieniu. Nakaz opuszczenia wspólnie zajmowanego „mieszkania” nie dotyczy tylko mieszkania w budownictwie wielorodzinnym. Należy przez to rozumieć każdy lokal/ lokum służące zaspokajaniu bieżących potrzeb mieszkaniowych. Nakaz może więc dotyczyć osób wspólnie zamieszkujących dom jednorodzinny, suterynę, altanę, kampera, przyczepę kempingową, itp. Dla zastosowania tego środka nie ma znaczenia kwestia własności mieszkania. Jest bowiem możliwe zastosowanie nakazu, nawet jeśli sprawca jest jedynym właścicielem mieszkania. Nie wpływa to na prawo własności, lecz jedynie czasowo ogranicza możliwość korzystania z niego. Zastosowanie nakazu/ zakazu jest możliwe podczas interwencji podjętej w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie lub poprzez pozyskanie informacji od pokrzywdzonych, ośrodka pomocy społecznej, organizacji pozarządowych udzielających pomocy, czy też innych osób które mają taką wiedzę (np. sąsiad). Szybkość działań wiąże się także z możliwością przesłuchania bezpośrednio w miejscu zdarzenia. Ponadto jest możliwe wydanie nakazu/ zakazu podczas nieobecności sprawcy. Środki te są bowiem natychmiast wykonalne i nie czeka się na wyczerpanie drogi odwoławczej.

PROJEKT "STANDARYZACJA ŚWIADCZONEJ POMOCY W RAMACH SIECI POMOCY POKRZYWDZONYM PRZESTĘPSTWEM"

2020
ogólnopolskie konferencje online
"Profesjonalizacja pomocy kadr
instytucji pomocowych"

2021
ogólnopolska diagnoza potrzeb i
funkcjonowania instytucji
pomocowych realizujących
zadania w obszarze
przeciwdziałania przestępczości

2022
pilotażowe wypracowanie
Standardów pomocy
interdyscyplinarnej świadczonej
osobom pokrzywdzonymi
przestępstwem wśród instytucji
pomocowych na terenie
województwa lubelskiego

2023
ogólnopolskie konsultacje
wypracowanych w ramach
pilotażu Standardów pomocy
interdyscyplinarnej
świadczonej osobom
pokrzywdzonym przestępstwem

opracowanie podręcznika
„Pomoc osobom pokrzywdzonym
przestępstwem – standaryzacja
pracy pracowników służb
pomocowych jako narzędzie
zwiększenia efektywności
pomocy”

konferencje online „Standardy
pomocy interdyscyplinarnej
świadczonej osobom
pokrzywdzonymi
przestępstwem”

OPUSZCZENIE WSPÓLNIE ZAJMOWANEGO MIESZKANIA I SPRAWDZANIE WYKONYWANIA ŚRODKÓW.

Ochrona osób dotkniętych przemocą w rodzinie wiąże się także z obecnością funkcjonariuszy podczas czynności opuszczenia mieszkania. Osoba, wobec której wydano nakaz/zakaz, może zabrać ze wspólnie zajmowanego mieszkania przedmioty osobistego użytku i służące do świadczenia pracy oraz zwierzęta domowe. Jednakże w przypadku sprzeciwu osób wspólnie zajmujących mieszkanie przedmioty te lub zwierzęta domowe pozostawia się we wspólnie zajmowanym mieszkaniu, zaś dochodzenie roszczeń z tego tytułu może odbywać się na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym. Po opuszczeniu mieszkania funkcjonariusze są zobowiązani do monitorowania przestrzegania nakazu/ zakazu. Sprawdzenie w okresie obowiązywania nakazu (14 dni) odbywa się przynajmniej trzykrotnie, przy czym pierwsze sprawdzenie dokonywane jest następnego dnia po wydaniu nakazu/zakazu. Naruszenie nakazu/ zakazu wiąże się z odpowiedzialnością karną. W świetle nowego art. 66b kodeksu wykroczeń czyn ten zagrożony jest karą aresztu, ograniczenia wolności albo grzywną.

WNIOSEK DO SĄDU W CELU „PRZEDŁUŻENIA” OCHRONY.

Nakaz lub zakaz są stosowane na okres 14 dni. Ustawa „antyprzemocowa” wprowadza jednak możliwość skorzystania z kolejnych środków, które w efekcie mają przedłużyć ochronę. Jest to wniosek do sądu cywilnego o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Wniosek taki może złożyć osoba dotknięta przemocą lub jej pełnomocnik, przedstawiciel ustawowy lub prawny. Możliwe jest także złożenie wniosku przez prokuratora lub inną osobę działającą na prawach prokuratora, np. Rzecznika Praw Dziecka. Wniosek składany jest na urzędowym formularzu, który zwiera wyłącznie niezbędne informacje i nie powinien stanowić bariery dla pokrzywdzonych. Sąd rozpoznaje ten wniosek w terminie jednego miesiąca od dnia wniesienia. Powstaje więc pytanie co zrobić w sytuacji gdy nakaz/ zakaz stosowane przez Policję / Żandarmerię Wojskową utracą moc po 14 dniach, zaś sąd nie rozpozna wniosku? W tym celu ustawa przewiduje możliwość skierowania dodatkowo wniosku o zabezpieczenie poprzez przedłużenie obowiązywania nakazu lub zakazu wydanego przez Policję lub Żandarmerię Wojskową. W postanowieniu o zabezpieczeniu sąd wskazuje czas jego trwania, tak aby zapewnić właściwą ochronę osobie dotkniętej przemocą. Powinien to być okres, który pozwoli sądowi rozpoznać wniosek „zasadniczy”. W celu ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie, sąd udzielając zabezpieczenia, określa częstotliwość dokonywania przez Policję lub Żandarmerię Wojskową sprawdzenia, czy przedłużony nakaz lub zakaz nie są naruszane.

WZROST ROLI INSTYTUCJI I ORGANIZACJI POMAGAJĄCYCH POKRZYWDZONYM.

Wprowadzenie nowych środków ochrony wiąże się także ze zwiększeniem roli instytucji (jednostek) pomocy społecznej, ale także organizacji pozarządowych, jakże aktywnych w sferze pomocy osobom pokrzywdzonym przemocą w rodzinie. Dostrzec należy w pierwszej kolejności na inicjowanie działań Policji, poprzez zgłaszanie informacji o stosowaniu przemocy w rodzinie, co otwiera drogę do zastosowania przez tą służbę nakazu/ zakazu. Na etapie stosowania omawianych środków funkcjonariusze udzielają pouczeń wskazując te instytucje/ organizacje jako miejsca, gdzie może być udzielona specjalistyczna, interdyscyplinarna pomoc. Ponadto, funkcjonariusz przekazuje dane osoby dotkniętej przemocą w rodzinie podmiotom, które otrzymały dotacje z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości. Pokrzywdzony może nie wyrazić zgody na przekazanie danych i w tym miejscu jest bardzo istotna rola funkcjonariuszy, którzy powinni zachęcać tą osobę do wyrażenia zgody, wskazując na korzyści płynące z takiej fachowej pomocy. Wówczas następuje swoiste odwrócenie roli. To nie pokrzywdzony inicjuje kontakt, co czasem może być trudne, bądź odkładane w czasie, zaś specjaliści z tychże podmiotów zachęcają do skorzystania z kompleksowej pomocy, nie tylko prawnej, ale także równie ważnej pomocy psychologicznej. Wzrost roli instytucji i organizacji pomocowych po wprowadzeniu nowych środków ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie wiąże się także z powstaniem kilku wariantów możliwych do zastosowania, zarówno na gruncie postępowania cywilnego, jak i postępowania karnego. Kluczowe będzie więc przedstawienie pokrzywdzonemu wszystkich tych możliwości i jednocześnie zasugerowanie najlepszego rozwiązania w konkretnej sytuacji życiowej.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI

www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl

Artykuł powstał w ramach projektu Stowarzyszenia Wspierania Aktywności „BONA FIDES” pn. „Standaryzacja świadczonej pomocy w ramach Sieci Pomocy Pokrzywdzonym Przepięstwem jako narzędzie zwiększenia efektywności świadczonej pomocy na rzecz osób pokrzywdzonych przepięstwem oraz osób im najbliższych” współfinansowanego ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości.

**STANDARYZACJA
ŚWIADCZONEJ POMOCY
W RAMACH SIECI POMOCY
POKRZYWDZONYM
PRZEPięSTWEM**

WWW.WYSOKIESTANDARDY.PL

**EDUKACJA
Bona Fides**